Oogst de zon op het dak

Initiatiefvoorstel

Datum: 23 augustus 2024

Opgesteld door:

Tahir Nefjodov

Henk Verreck

Mede-ingediend door:

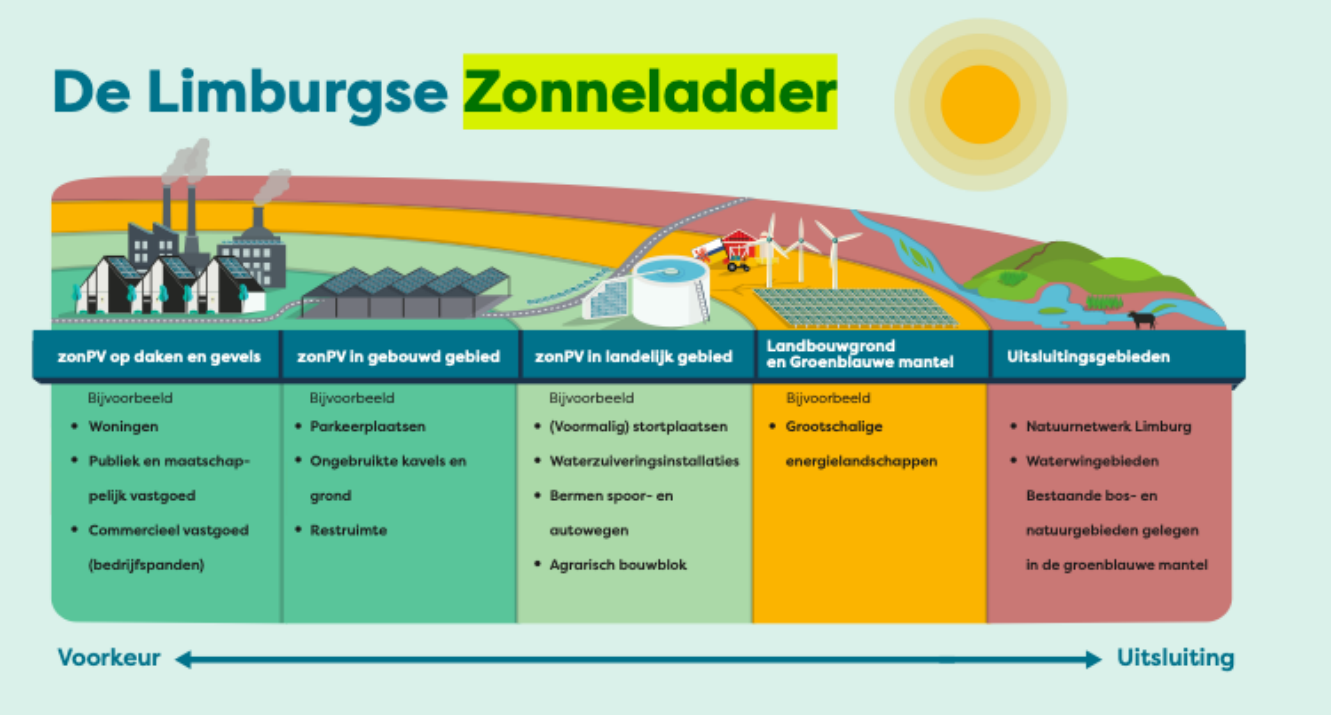
N.v.t.

Inhoud

Inleiding 3
1. Oogst de zon op gemeentedaken 5
2. Oogst de zon op bedrijfsdaken 6
3. Oogst de zon op daken van nieuwbouwprojecten 7
4. Oogst de zon op daken van particuliere woningbezitters 7
5. Oogst de zon op daken van woningbouwcorporaties 8
6. Oogst de zon op daken van de particuliere verhuur 9
7. Oogst de zon op daken van verenigingen en stichtingen 9
Aanvullende suggesties 10
Borging 10
Dekking 10

Inleiding

Het tegengaan van klimaatverandering is één van de grootste uitdagingen waar de mensheid in zijn geheel mee te maken heeft. Nederland heeft daarin stappen gezet, bijvoorbeeld door het klimaatakkoord vast te stellen. Daarin wordt onder andere beschreven hoe we in Nederland duurzaam stroom op kunnen wekken. Er wordt onderscheid gemaakt tussen opwek op zee en opwek op land. Op land worden plannen gemaakt in *regionale energie strategieën* (RES-en). Ook Heerlen heeft een belangrijke rol in de RES Zuid-Limburg. Uit deze RES blijkt dat de focus ligt op enerzijds windenergie, maar even goed op het plaatsen van zonnepanelen. Voor de opwek van stroom met behulp van zonnepanelen hebben milieufederaties een zonneladder opgesteld (figuur 1). Zodanig is ook overgenomen in de RES Zuid-Limburg.

Figuur 1: zonneladder van natuur- en milieufederaties

Bovenaan die ladder staat ‘zon op daken en gevels’. Er is veel discussie over de energietransitie, maar vriend en vijand zijn het erover eens dat zon op dak de meest logische manier is om stroom duurzaam op te wekken. Het heeft weinig tot geen impact op de omgeving, ook niet op biodiversiteit en leidt niet tot klachten van omwonenden. Het volleggen van daken wordt daarom gezien als een ‘no regret’ maatregel. Toch liggen daken nu niet vol. Sterker nog: zelfs nieuwbouw wordt niet standaard voorzien van een maximale hoeveelheid zonnepanelen. Dat heeft voornamelijk te maken met huidige regelgeving. Ondertussen haalt Heerlen de doelstelling op het gebied van duurzame opwek momenteel nog niet. Met dit initiatiefvoorstel geven we zon op dak een flinke impuls.

‘’Heerlen staat voor een enorme inhaalrace, ook op klimaatbeleid. Dit initiatiefvoorstel neemt deze enorme opgave serieus.’’
- Kim Hooiveld, Klimaatburgemeester Heerlen

Doordat regelgeving zo uiteen loopt voor verschillende partijen is het verstandig om categorieën vast te stellen. We onderscheiden gemeentedaken, bedrijfsdaken, nieuwbouwprojecten, daken van particulieren, daken van woningbouwcorporaties, daken van particuliere verhuurders en daken van verenigingen/instellingen. In dit voorstel geven we aan alle genoemde vormen een impuls.

Tenslotte verdient nog de opmerking dat het college van burgemeester & wethouders reeds diens zienswijze op het eerdere concept-initiatiefvoorstel heeft gegeven. Dit concept is voor het leeuwendeel omarmd, en op enkele punten ontraden. In deze definitieve versie van het initiatiefvoorstel wordt – nadrukkelijk bij deze – benadrukt dat de door het college gegeven zienswijze op alle ontraden punten volledig wordt gevolgd, en als zodanig ook alle door het college ontraden punten uit deze definitieve versie zijn verwijderd.

1. Oogst de zon op gemeentedaken

De gemeente gaat over haar eigen daken. Het ligt in de lijn der verwachting dat de gemeente ervoor zorgt dat al die daken (nieuwbouw en bestaand) vol liggen met panelen. Echter, de realiteit is anders. Stroom is voor bedrijven en instellingen zodanig goedkoop dat het plaatsen van panelen al snel niet rendabel is. Om er toch voor te zorgen dat een gemeentelijk gebouw duurzaam gebouwd wordt heeft de gemeente criteria vastgesteld voor de duurzaamheid van een gebouw. Wanneer een bepaalde drempel is behaald, voldoet het gebouw en zijn meer investeringen niet nodig. Dat kan betekenen dat een gebouw goed geïsoleerd en gasvrij is, maar het geen zonnepanelen bevat. Daarvan zijn in Heerlen verschillende praktijkvoorbeelden. Gezien de voorbeeldrol die de gemeente heeft is dit geen goede ontwikkeling. Daarbij heeft de gemeente de ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn. Daarvoor is dan ook nodig dat daken vol gelegd worden met zonnepanelen.

Er zijn dus twee knelpunten: zonnepanelen zijn voor de gemeente beperkt economisch rendabel en de duurzaamheidscriteria maken zonnepanelen onderdeel van een groter geheel. Voor beide problemen is een oplossing voorhanden.

Rendabel maken van zon op gemeentedaken

De overheid biedt verschillende mogelijkheden voor het beschikbaar stellen van daken aan derden. Hierbij is het denkbaar dat het gemeentelijk dak beschikbaar gesteld wordt aan een energiecoöperatie of dat de gemeente zelf een constructie optuigt waardoor inwoners van de stad de panelen kunnen exploiteren (denk aan het sociaal energiebedrijf). Daarvoor kan bijvoorbeeld de postcoderoos-regeling worden benut. Groot voordeel hiervan is dat inwoners van de stad hiermee financieel gezien mee kunnen delen in winsten die uit het project komen. Het sluit daarmee uitstekend aan bij een streven uit het klimaatakkoord: 50% lokaal eigendom van bronnen. Meer achtergrondinformatie over de rol die de gemeente hierin kan pakken is te verkrijgen op deze site van Energie Samen.

De raad geeft het college opdracht om:

1. Voor lopende gemeentelijke projecten binnen de vastgoedportefeuille alles op alles te zetten om een (redelijkerwijs) maximale hoeveelheid zonnepanelen op de daken te plaatsen.
2. Bovenstaande beslispunten niet ten koste te laten gaan van andere duurzaamheidsmaatregelen van een gemeentelijk gebouw. De systematiek rondom de waardering van de duurzaamheid van een gebouw wordt daarop aangepast.
3. Een planning en begroting te maken voor het volleggen van gemeentelijke daken. Mocht uiterlijk in november 2024 (bij het behandelen van de begroting) blijken dat dit financieel gezien geen haalbare kaart is beslispunt 4 in werking te stellen.
4. In een meerjarenduurzaamheidsplan resultaten van een onderzoek naar externe exploitatie (en participatie) van zonnepanelen op gemeentelijke daken op te nemen en het om te zetten in beleid. Daarbij wordt het streven 50% lokaal eigendom (uit het klimaatakkoord) gehanteerd.

2. Oogst de zon op bedrijfsdaken

Bedrijven hebben vaak een flink dakoppervlak. Ook hier is het logisch om deze daken vol te leggen met. Echter, hier treedt hetzelfde probleem op als bij daken van de overheid: ondanks dat de stroomprijzen stijgen, zijn deze nog steeds zodanig laag dat panelen pas laat terugverdiend worden. Bijkomende problemen voor bedrijven zijn dat er vaak weinig expertise in huis is op dit gebied en bedrijven een andere focus hebben. De gemeente heeft momenteel de intentie bedrijventerreinen te voorzien van groene energie. Ook maakt de gemeente concrete stappen om het sociaal energiebedrijf te verwezenlijken.

Hiernaast groeit het maatschappelijk bewustzijn van bedrijven en werkt de landelijke overheid aan meer middelen om bedrijven te verplichten om zonnepanelen op het dak te plaatsen. Daarvoor is de omgevingswet aangescherpt middels een herziening van het 'besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)'. In het besluit kan worden afgedwongen dat panelen gebruikt moeten worden voor panden met 'industriefuncties en overige gebruiksfuncties'. Onder dat laatste vallen bijvoorbeeld ook parkeergarages en schuren. De minister geeft aan dat deze nieuwe invulling van de wet ervoor zorgt dat de concrete uitvoer niet op rijksniveau geïnitieerd wordt, maar dat juist gemeenten er een eigen invulling aan kunnen geven. Dit sluit mede aan op het coalitieakkoord, waarin is opgenomen dat we oog hebben voor het energieopwekkend vermogen bij de aanleg van parkeerterreinen.

De raad geeft het college opdracht om:

5. Op structurele basis – met een nader door het college te bepalen frequentie en insteek – een bijeenkomst te organiseren waarbij eigenaren van grote daken worden uitgenodigd door een lid van het college. Daarbij worden bedrijven zoveel mogelijk ontzorgd met hulp van een externe partner.
6. Het herziene besluit bouwwerken leefomgeving zo optimaal mogelijk (lees: zo vergaand als mogelijk) te benutten en afspraken daarover op te nemen in het gemeentelijke meerjarenplan duurzaamheid.

7. Oogst de zon op daken van nieuwbouwprojecten

Normen voor nieuwbouwprojecten zijn vastgesteld in het bouwbesluit. In hoofdstuk 5 van dat besluit staan de 'technische bouwvoorschriften uit het oogpunt van energiezuinigheid en milieu'. Daarin is onder andere geregeld dat een nieuw gebouw moet voldoen aan een minimale energieprestatie, volgens een gerenommeerde berekeningswijze. Het aanbrengen en meerekenen van zonnepanelen is van grote positieve invloed op de uitkomst van de energieprestatie, maar is op zichzelf geen verplichting. Een bij overeenkomst opgelegde strengere norm is ongeldig (nietig in de zin van artikel 3:40 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek).

Voor alle nieuwbouw (zowel woningbouw als utiliteitsbouw) geldt dat de vergunningaanvragen vanaf 1 januari 2021 moeten voldoen aan de eisen voor Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG). Die eisen vloeien voort uit het Energieakkoord voor duurzame groei en uit de Europese Energy Performance of Buildings Directive (EPBD). Een gemeente kan daarom geen strengere of andere normen stellen dan BENG en/of bouwbesluit en daar onze medewerking van laten afhangen. Echter, dit kan wel onderdeel zijn van de te voeren onderhandeling met een initiatiefnemer.

De raad geeft het college opdracht om:

7. Bij het opstellen van gebiedsvisies standaard het uitgangspunt '(redelijkerwijs) zoveel mogelijk zonnepanelen worden op daken geplaatst' op te nemen.
8. Bij alle onderhandelingen met projectontwikkelaars een volledig met panelen gevuld dak standaard te presenteren als uitgangspunt, met inachtneming van een uitzonderingsmogelijkheid voor in ieder geval monumenten en transformaties van bepaalde objecten.
9. De raad actief te informeren als het lukt om er met de projectontwikkelaar uit te komen inzake beslispunt 7, onder voorbehoud van vertrouwelijke (bedrijfs)informatie.

8. Oogst de zon op daken van particuliere woningbezitters

Voor particuliere woningbezitters zou het plaatsen van zonnepanelen een vanzelfsprekendheid moeten zijn. Immers, panelen worden binnen 5 jaar terugverdiend en daarnaast kon men via de gemeente een lening tegen een rentepercentage van slechts 1,5% krijgen. Toch zijn er veel eigenaren die hier nog niet mee aan de slag zijn gegaan. Parkstad had met deze regeling de handschoen opgepakt en organiseerde met enige regelmaat een collectieve inkoop. Deze regeling was ontzettend populair getuige de duizenden Heerlense huishoudens die zich in de afgelopen jaren hebben aangesloten. Klaarblijkelijk wordt hier de juiste snaar geraakt, wat reden geeft een aanvullend budget ter beschikking te stellen voor de continuering van een Parkstedelijke hervatting van het Zonnepanelenproject Parkstad. Indien dit onmogelijk blijkt, dient Heerlen te continueren met een lokale variant (i.s.m. de WoonWijzerWinkel Parkstad ter coördinatie van de collectieve inkopen). [1]

De raad geeft het college opdracht om:

10. Het Zonnepanelenproject Parkstad op te volgen met een nieuwe vormvrije poging inzake een alternatief project van gelijke schaal in dezelfde regionale vorm.
11. Elke inwoner actief (bijvoorbeeld via de jaarlijkse woz-brief) te benaderen met een collectieve inkoopoptie van zonnepanelen en daarin kort, bondig en begrijpelijk uit te leggen dat deze regeling voor elke eigenaar van een woning alleen maar winst oplevert.

[1] Kerkrade heeft al een alternatief voor het Zonnepanelenproject. Inwoners, ondernemers en verenigingen kunnen een lening aanvragen bij het Energie en Klimaat Fonds Kerkrade. Dit is minimaal € 1.000,- en maximaal € 35.000,- per adres.

9. Oogst de zon op daken van woningbouwcorporaties

Er zijn genoeg voorbeelden van huurders die graag nu al panelen op het dak willen leggen, maar daartoe geen medewerking krijgen van de woningbouwcorporatie (de eigenaar van het pand). Derhalve dient het college in overleg te treden met woningbouwcorporaties met als doel om op alle geschikte daken zonnepanelen te plaatsen. Dergelijke voornemens hebben vooralsnog beperkt tot resultaten geleid die voor *alle* huurders gelden. Een goed voorbeeld was er in andere uithoeken van ons land: bijvoorbeeld het project Zonnig Portaal.

Inmiddels zijn er ook bedrijven/stichtingen die dit probleem hebben opgepakt en een hapklaar aanbod voor zowel corporaties als huurders hebben. Een voorbeeld daarvan is Wocozon. Deze stichting (zonder winstoogmerk) biedt huurders een lagere energierekening en neemt alles uit handen van de corporatie. Er zijn dus oplossingen, nu is het tijd voor daadkracht.

De raad geeft het college opdracht om:

12. Bij onderhandelingen over toekomstige prestatieafspraken in te brengen dat het college verwacht dat alle huurders van huurwoningen de mogelijkheid krijgen om zelf zonnepanelen op het dak te plaatsen om ook te kunnen profiteren van het zelf opwekken van stroom.
13. Al voor het verlopen van de huidige prestatieafspraken met woningbouwcorporaties in overleg te treden over deze mogelijkheid. Het college vraagt corporaties daarbij om, als plannen geconcretiseerd zijn, huurders actief te benaderen met de mogelijkheid voor het plaatsen van panelen op het dak.
14. Binnen het kader van deze opdracht – waar mogelijk – een duidelijke uniformiteit in corporatiebeleid te hanteren.

10. Oogst de zon op daken van de particuliere verhuur

Voor particuliere huurders met een eigen dak is er niet heel veel verschil met woningeigenaren met een eigen dak, behalve dat men schriftelijke toestemming van de verhuurder nodig heeft voor het plaatsen van de panelen. Daarbij is het handig om afspraken te maken over verzekeringen (een opstal- en aansprakelijkheidsverzekering) en eventuele overname bij verhuizing. De verhuurder kan voorwaarden aan de toestemming verbinden, maar kan ook voordelen hebben van een beter energielabel voor de woning. De huurder kan aan de verhuurder een vergoeding vragen voor dat voordeel. Tenslotte is nimmer uitgesloten dat de verhuurder zelf kan investeren in panelen op het dak.

De raad geeft het college opdracht om:

15. In bijzijn van de wethouder wonen, een bijeenkomst te organiseren voor de grootste (bekende) verhuurders in de particuliere sector. De inzet daarbij is dat elk dak voorzien wordt van het aantal panelen dat nodig is om het jaarverbruik aan stroom op te wekken. Tijdens de bijeenkomst wordt de verhuurder in contact gebracht met een organisatie die een hapklaar aanbod voor een grote hoeveelheid panden kan maken. Verhuurders kunnen vervolgens, in samenwerking met de betreffende partij, hun huurders actief benaderen met de mogelijkheden.
16. In toekomstige gemeentelijke campagnes de particuliere sector, waaronder studentenwoningen, specifiek op te nemen. Ook worden er op de gemeentelijke site concrete oplossingen getoond voor deze specifieke categorie, waaronder een handzaam stappenplan.

11. Oogst de zon op daken van verenigingen en stichtingen

Bij verenigingen en instellingen is er vaak een wens om te verduurzamen. Voor verenigingen en instellingen die gebruik maken van een gemeentelijk pand wordt verwezen naar hoofdstuk 1. Hoofdstuk 7 gaat over verenigingen en instellingen die zelf eigenaar zijn van het pand. Er zijn in andere plekken van Nederland al mooie succesvolle voorbeelden binnen dit kader. Zo exploiteert bijvoorbeeld de Nijmeegse coöperatie Noviostroom zonnepanelen op het dak van atletiekvereniging Nijmegen Atletiek.

De raad geeft het college opdracht om:

17. Op de gemeentelijke website specifiek aandacht te vragen voor verenigingen en instellingen die zonnepanelen op het dak willen.
18. Indien het college van oordeel is dat dit mogelijk kan leiden tot een maximale productie van zonne-energie, een bijeenkomst te organiseren voor alle grote verenigingen en instellingen van Heerlen. Tijdens deze bijeenkomst toont de gemeente succesvolle projecten elders in het land en biedt daarbij hapklare mogelijkheden voor het plaatsen van panelen op daken, eventueel met hulp van een externe partij. Wanneer deze bijeenkomst succesvol is wordt het, zoals bij bedrijven, op structurele basis periodiek aangeboden.

''Iedereen heeft een steentje bij te dragen. Met dit initiatiefvoorstel zitten we écht op de goede weg!''
- Kim Hooiveld, Klimaatburgemeester Heerlen

Aanvullende suggesties

Dit voorstel richt zich specifiek op zon op dak. Dat komt voornamelijk door de eenvoudige implementatie van zon op dak en de grote kansen die daar liggen. Vanzelfsprekend is zon-op-dak slechts een onderdeel van de oplossing van het klimaatprobleem. Zo genereren groene daken en zonneboilers ook een positief effect. In de ideale situatie wordt gebruik gemaakt van hybride-panelen (die naast stroom ook warmte opwekken) die op een groen dak geplaatst worden. Dit voorstel gaat daar niet op in, maar het verdient de aanbeveling om deze relatief nieuwe technieken te delen met alle genoemde betrokkenen. Hiermee kan mogelijk een nog grotere slag geslagen worden. Een en ander zal vanzelfsprekend in overleg met Enexis Netbeheerder uitgevoerd moeten worden, zodat zij het stroomnet indien nodig tijdig kunnen versterken.

De raad geeft het college opdracht om:

19. Een grondig onderzoek te verrichten naar nieuwe technieken gelieerd aan zonne-energie, zoals hybride-panelen, en de raad op de hoogte te houden over dienaangaande ontwikkelingen.
20. Na afloop van het onderzoek een oriëntatie te verrichten naar manieren waarop (onder andere de genoemde) innovatieve technieken kunnen worden geïmplementeerd, in het bijzonder ten aanzien van alle genoemde opdrachten in dit initiatief-voorstel.

Borging

De raad geeft het college opdracht om:

21. De raad jaarlijks een rapportage over de vorderingen van dit initiatiefvoorstel te laten ontvangen, bijvoorbeeld in de begroting en/of de kadernota.
22. Indien nodig in deze rapportage mede verslag uit te brengen over technisch onoverkomelijke obstakels gelieerd aan – doch niet uitsluitend – netcongestie en totaal onbereidwillige verzekeraars.

Dekking

Dekking 'Oogst de zon op gemeentelijke daken'

- Investeringen in zonnepanelen op gemeentedaken zullen – binnen hetgeen mogelijk is met inachtneming van het ravijnjaar 2026 – naar voren gehaald moeten worden. Een groot deel van die investeringen wordt op de lange termijn terugverdiend (doordat de panelen zorgen voor lagere energiekosten). Echter, dat geldt niet voor alle investeringen, het zogenaamde ''niet-revolverend'' deel. Het hiervoor benodigd budget wordt gemaximeerd tot 1,5 miljoen euro. Een dergelijk bedrag kan dusdanig worden verwerkt in de meerjarenbegroting. Daarmee is uitvoering mogelijk. Indien dat niet haalbaar blijkt, worden bestaande budgetten zo optimaal mogelijk ingericht. Mocht het college alsnog een financiële onhaalbaarheid constateren, dan zal de gemeente de rest van haar daken beschikbaar stellen aan derden, waardoor het project alsnog doorgang kan vinden. Eventueel kan in dat geval gewerkt worden met het ESCo-principe, waarbij een externe partij garant staat voor energiebesparing. Immers, dit leidt vervolgens tot financiële besparingen, die weer benut kunnen worden voor nieuwe investeringen of opbouw van een gezonde financiële reserve.

De gemeente heeft een voorbeeldrol in de energietransitie. Zij propageert actief dat alle daken vol gelegd moeten worden met zonnepanelen. Laten we de grote stappen die daar nog steeds voor nodig zijn snel zetten. Volgende generaties zullen ons beoordelen op wat we bereikt hebben, niet op wat we zijn gestart.